

مشروح

میزگرد بین المللی سازی آموزش مهندسی - چالش ها و راه کارهای جذب دانشجویان

اعضای میزگرد: دکتر محمودرضا دلاور، دکتر مجتبی صدیقی (رئیس میزگرد)، دکتر عبدالحمید علیزاده، دکتر فرهاد یزدان دوست

دکتر مجتبی صدیقی (رئیس میزگرد) در خصوص جذب دانشجویان بین المللی، چالشها، فرصت ها و راهکارها مطالب زیر را ارائه کردند:

تشکر می کنم که در این فرصت، دوستان این امکان را فراهم کردند که در خدمتتان باشیم و بخشی از موضوع را که احتمالاً جزء اهداف این کنفرانس، به شکل جدی مطرح بوده است را خدمتتان بیان کنیم و به اتفاق همکاران عزیزمان که به هر حال همه دستی در حوزه بین المللی کردن دانشگاه ها دارند در خدمتتان باشیم. آقای دکتر دلاور، معاونت بین الملل دانشگاه جامع علمی کاربردی و عضو هیأت علمی دانشگاه تهران، آقای دکتر علیزاده، مدیرکل دانشجویان غیر ایرانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و عضو هیأت علمی دانشگاه رازی و جناب آقای دکتر یزدان دوست، معاونت بین الملل دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، که لطف کردند و من را در این بخش همراهی می کنند. قراری که با دوستان گذاشتیم این بود که حدود نیم ساعت مقدمه ای را بیان کنیم و در خدمت اظهارنظرها و پیشنهادها و نقدها و صحبت های شما عزیزان باشیم و پس از آن اگر نکاتی هم در چهارچوب مسائلی که شما بیان می کنید مطرح شود ما در خدمتتان خواهیم بود.

در این بخش بین المللی شدن در حوزه جذب دانشجویان غیر ایرانی و به اصطلاح دانشجویان بین المللی و تلاش دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی در این رابطه را در قالب چالش ها، فرصت ها و راهکارهایی که فکر می کنیم که در پیش رو داریم، بیان می کنم. اشاره ای به وضعیت آمار دانشجویان در شرایط فعلی می کنم، برای اینکه بدانید در کجا هستیم و باید به چه سمتی حرکت کنیم. در حوزه وزارت علوم چیزی حدود ۲۶۰۰۰ نفر دانشجوی غیر ایرانی و دانشجوی بین المللی در کشور داریم که اگر به این ها حدود ۸،۰۰۰ نفر هم در دانشگاه آزاد و تعدادی هم کمتر از ۳۰۰۰ نفر در وزارت بهداشت اضافه کنیم، مجموعاً می توان گفت که ما حدود ۳۶۰۰۰-۳۵۰۰۰ نفر در حوزه آموزش عالی با همه تنوع دانشجوی خارجی داریم. در کنار این، تعدادی هم می دانید به عنوان دانشجویان جامعه المصطفی در قم مشغول هستند که آنها خارج از آمار ما هستند و حدود ۲۰،۰۰۰ نفر را بیان می کنند که دانشجویان دارند. برخی از آنها بورسیه های جمهوری اسلامی هستند که حدود ۳،۳۰۰ نفر هستند و تعدادی هم دانشجویان غیر بورسیه که دانشگاه ها تلاش کردند و جذب کردند و حدود ۶،۲۰۰ نفر هستند. باید عرض کنم که در عرض ۳-۴ سال اخیر، خوشبختانه ما رشد مناسبی داشتیم. یعنی همین ۶،۲۰۰ نفر غیربورسیه شاید در آغاز، حدود ۳،۰۰۰ نفر بود و تعداد بورسیه ها هم به هر حال چیزی در حدود ۱،۸۰۰-۱،۷۰۰ تا ۲،۰۰۰ نفر. تعدادی هم پذیرفته شدگان آزمون سراسری که عمدتاً همسایگان اهل افغانستان ساکن در ایران هستند و در آزمون شرکت می کنند و پذیرفته می شوند که البته از آنها هم شهریه ای دریافت می شود. این آمار مجموع دانشجویانی است که در جمهوری اسلامی مشغول به تحصیل هستند. اگر به ترکیب این ها نگاه کنیم ۴۵ درصد گروه علوم انسانی، ۳۵ درصد گروه فنی مهندسی، ۱۵ درصد پزشکی و پایه و ۵ درصد هم گروه هنر هستند. گروه فنی مهندسی رشد مناسبی داشته است یعنی حدود یک سال و نیم پیش

گروه فنی مهندسی ۳۰ درصد و گروه علوم انسانی ۵۰ درصد بود. بخشی از زبان و ادبیات فارسی است که حوزه علوم انسانی ما را معمولاً پر رنگ می کند ولی در رشته های دیگر علوم انسانی هم علاقه وجود دارد. باز در عرض این ۲-۳ سال گذشته توجه به تحصیلات تکمیلی بیشتر شده است. یعنی می بینید که حدود ۴۷ درصد در کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل هستند و ۱۵ درصد دکتری و کارشناسی در حدود ۲ سال و نیم پیش حدود ۵۰ درصد بود که الان به ۳۶,۴ درصد کاهش پیدا کرده است.

ردیف	کاردانی	کارشناسی ناپیوسته	کارشناسی ارشد	دکتری	پسادکتری
درصد	۰,۳۸٪	۰,۱۵٪	۳۶,۴٪	۱۵,۴٪	۰,۰۴٪

آمار از این جهت بیان شد که شرایط موجود را ببینید و اینکه در کجا هستیم و حالا مقداری وارد بحث شویم که اصولاً برای جذب دانشجوی بین المللی چه شرایطی و چه وضعیتی را لازم داریم؟ در این رابطه بحث زیرساخت ها، نیروی انسانی مورد نیاز و فرآیند ها مطرح است. من خیلی سریع به چالش ها اشاره می کنم.

۱- زیرساخت ها

- خوابگاه ها و خدمات دانشجویی: در حوزه زیرساختی، کماکان ما مشکلات مسکن دانشجویان غیر ایرانی را داریم. در کشور های دیگر که جذب دانشجو دارند، معمولاً مشکل مسکن و سر پناه دانشجو به عهده خودش است، اما اینجا به هر حال ما باید فکری برای خوابگاه و تغذیه دانشجو داشته باشیم.
- سایت های به روز نشده دانشگاه ها: سایت هایی که به دانشجویان بیرونی اطلاع رسانی می کنند و کلاً دانشگاه را معرفی می کنند.
- عدم امکانات کافی برای آموزش زبان فارسی در برخی دانشگاه ها: بعضاً آموزش زبان فارسی در همه دانشگاه ها پیش بینی نشده البته الان هم توصیه نداریم ولی به هر حال اگر بخواهیم آموزش زبان فارسی را به عنوان پیش نیاز حضور دانشجو در کشورمان بدانیم، متأسفانه کماکان مشکلاتی را داریم.
- مشکل ورود در بازار آموزش عالی: کلاً با بازار آموزش عالی دنیا خیلی آشنا نیستیم که چطور بتوانیم وارد این بازار بشویم. عدم آشنایی با این بحث هم می تواند یکی از این چالش ها باشد.
- عدم حضور دانشگاه های ما در رنکینگ های جهانی: دانشگاه هایمان هنوز حضور جدی در رنکینگ های دنیا ندارند و در این ۲-۳ سال اخیر است که توجه جدی تر شده و تعدادی از دانشگاه های ما در رتبه های جهانی آمدند ولی هنوز فاصله دارد.
- فقدان تشکیلات مناسب در دانشگاه ها برای پذیرش دانشجوی غیر ایرانی: هنوز مشخص نیست که انتخاب دانشجو توسط معاون بین الملل باید صورت بگیرد یا معاونت آموزشی یا غیره و بعضاً این سردرگمی وجود دارد.
- فقدان آیین نامه های مناسب برای جذب دانشجویان غیر ایرانی (بورسیه و غیر بورسیه)

۲- نیروی انسانی

- نداشتن پشتوانه کارشناسی لازم برای جذب دانشجویان: در حوزه نیروی انسانی هم ما هنوز پشتوانه کارشناسی مناسب درون دانشگاه ها که بتوانند با دانشجوی خارجی تعامل داشته باشند و بدانند دانشجو را چگونه باید جذب کنند و چگونه با او تعامل کنند نداریم یا کم داریم.
- فقدان آموزش های لازم در سطح کارشناسی و حتی اساتید برای تعامل با دانشجویان بین المللی
- اختلاف سطح آموزشی بین دانشگاه های ما و سیستم آموزشی کشور های هدف: توجه داشته باشید که کشورهای هدف ما در درجه اول همسایه هایمان هستند و یک فاصله نسبتاً جدی بین سیستم آموزشی این کشور ها و سیستم آموزشی ما وجود دارد. مانند عراق، سوریه، افغانستان، تاجیکستان و غیره
- استانداردهای متفاوت آموزشی که بین کشور مبدأ دانشجویان و ما وجود دارد که این هم خود در حقیقت به عنوان یک چالش در حوزه جذب دانشجوی غیر ایرانی مطرح است.

۳- فرآیندها

در فرآیندها هم ما چالش هایی را داریم. بالاخره فاصله زیادی بین زمان تقاضای دانشجویهایی که از بیرون درخواست می کنند تا اعلام نتیجه به آن در دانشگاه ها وجود دارد. مشکلات صدور ویزا به هر حال هنوز وجود دارد، گرچه در این دوره کمتر شده است و رفت و آمد دانشجو هم در طول تحصیل، مقداری با مشکل مواجه است. در حالی که در کشور های دیگر با امکان خروجی مکررکه دانشجو دارد، می تواند به راحتی رفت و آمد کند ما هنوز برخی قوانین قدیمی داریم که این امکان را به دانشجو نمی دهد و هر سال برای مراجعت به کشورش باید به حوزه ما مراجعه کند و خروجی بگیرد که تغییر قانون آن هم مقداری طولانی شده است. به هر حال یکی از مشکلاتمان هم عدم آموزش به زبان غیر فارسی است. من سریع می گذرم فقط از این جهت که ذهن شما برای اینکه در ادامه بحث به ما کمک کند آماده شود. ما فرصت های زیادی هم برای جذب دانشجو داریم. برنامه های بالادستی و سیاست های کلی همه تأکید کردند که دانشجوی غیر ایرانی باید حتماً بیشتر جذب شود که این خود یک فرصت است. خوشبختانه امنیت نسبی در منطقه و کشورمان داریم که این خود می تواند کمک کند. به نسبت مقایسه با مثلاً ترکیه، بعد از مشکلاتی که اخیراً پیدا کرد الان برای ما جاذبه بیشتری ایجاد شده است کما اینکه ما اخیراً توانستیم به هر حال یک مجموعه ای را از افغانستان جذب کنیم در حالی که آماده رفتن به کشور دیگر بودند. رتبه های بین المللی ما خوشبختانه مناسب شده است که این خود کمک می کند به اینکه چهره ایران و چهره دانشگاه های ما را بهتر و بیشتر نشان دهد. برجام قطعاً فرصتی است برای اینکه ما بتوانیم جمعیت بهتر و دانشجویان بهتری را داشته باشیم که ما شواهد آن را در همین یک سال و نیم اخیر بسیار دیده ایم. استقلال دانشگاه ها و تصمیم هیأت امنای آنها که می تواند هر دانشگاه برای خودش تصمیم بگیرد که چگونه دانشجو جذب کند؟ که این هم به هر حال یک فرصت است. فارغ التحصیلانی که از ایران رفتند و غیر ایرانی بودند، خود می توانند برای ما مبلغ های خوبی باشند که دانشجویان بعدی را بفرستند. گروه فنی مهندسی جاذبه خوبی را در کشور های هدف ما دارد. هم به خاطر قدمت این گروه یعنی این رشته ها در ایران و هم در رشته های خاصی که ما در سال های اخیر وضعمان مناسب بوده است مثل نانو، بایو، نفت و گاز. در رشته های زیادی می توانیم دانشجو جذب کنیم. نیاز به بازسازی در کشور های هدف که این ها هم نیازمند رشته های مهندسی هستند. عراق، افغانستان و سوریه همه نیازمند بازسازی هستند و این بازسازی ها حتماً باید توسط مهندسين صورت بگیرد که این خود یک فرصت است و بخش خصوصی و ایرانیان مقیم خارج هم می توانند برای ما فرصت باشند. چه راهکارهایی مدنظر هست؟ ابتدای کار باید مأموریت گزایی داشته باشیم. هر دانشگاه وظیفه و تکلیفش در رسیدن به هدف برنامه ششم یعنی ۷۵,۰۰۰ دانشجوی غیر ایرانی باید مشخص شود. طبیعتاً باید مأموریت دانشگاه های بزرگ و اصلی مان را مشخص کنیم و در حال انجام صحبت ها با

آنها هستیم. باید کشور های هدف را بین گروه های تحصیلی تقسیم کنیم. ما فکر می کنیم که علوم مهندسی و علوم پایه کشورهای پیرامونی، هدف جدی ما هستند. زیاد توقع نداریم که کشورهای غربی، دانشجویان را برای تربیت و ادامه تحصیل در رشته فنی مهندسی به کشور ما بفرستند. برای دوره های کوتاه مدت می فرستند اما برای دوره های منجر به مدرک توفعی نداریم که از کشور های غربی بیایند. آنها بیشتر علاقه مند به رشته های علوم انسانی، زبان و ادبیات فارسی، تاریخ اسلام و رشته های این گونه هستند. بنابراین فکر می کنیم که آن نوع رشته ها را باید برای کشورهای دورتر بگذاریم و کشورهای پیرامونی مان را به عنوان کشور هدف انتخاب می کنیم. البته این ها مرزهای صلبی نیست. به این معنا نیست که بسته باشد. مثل همه دنیا باید محوریت اساتید را در جذب دانشجوی خارجی ببینیم یعنی کار از استاد شروع شود و بالا بیاید. الان ما بیشتر از بالا دانشجو را معرفی می کنیم و دانشگاه ما را به سمت گروه می فرستد و گروه بررسی و دنبال می کند. باید به این سمت برویم که مانند سایر دانشگاه های دنیا استاد انتخاب کند و پروسه اداری اش را دانشگاه انجام دهد. اساتید دانشگاه هایمان را هم باید در جذب دانشجوی خارجی از مسیر گرت و ارتقا تشویق کنیم اینها مهم هست و حتماً باید کارگاه های آموزشی داشته باشیم برای اساتید و کارشناس هایمان و هماهنگی بیشتری هم بین دستگاه های متولی باید وجود داشته باشد که خوشبختانه در این دولت این هماهنگی ها بسیار بیشتر شده است که روند پذیرش دانشجو را تسریع کند. من به همین جا بسنده می کنم و فرصت را به همکارانمان می دهم که دوستان هر کدام به مدت ۵ دقیقه خدمت شما یک فتح بابی را داشته باشند و بعد در خدمت شما عزیزان خواهیم بود که از نقطه نظراتان استفاده کنیم.

دکتر محمودرضا دلاور در خصوص جذب دانشجویان بین المللی، چالشها، فرصت ها و راهکارها مطالب زیر را ارائه کردند:

در رابطه با چالش ها و فرصت هایی که ما برای جذب دانشجویان بین المللی داریم، سه موضوع اصلی مشخص شد که خدمت دوستان ارائه شود. بحث زیرساخت ها، نیروی انسانی و فرایندها. بنده در رابطه با نیروی انسانی مطالبی را خدمتتان ارائه می کنم و هم چالش ها و فرصت هایی که وجود دارد. ابتدا از نقاط قوت دانشگاههای کشور جهت جذب دانشجویان بین المللی مطالبی را خدمتتان عرض می کنم. ایران یکی از کشورهایی است که سابقه درخشانی در آموزش مهندسی در سطح بین المللی دارد و این نقطه قوت بسیار مهم ما هست. برای مثال سال گذشته کتابی را کانون فارغ التحصیلان دانشکده فنی دانشگاه تهران که به مناسبت هشتادمین سالگرد تأسیس دانشگاه و دانشکده فنی بود چاپ نمود که در این کتاب ۵,۰۰۰ سال تاریخ مهندسی کشور در حوزه آب، باد، خاک و آتش مستند سازی شده است و این نشان می دهد که کشور ما پتانسیل های بسیاری را در آموزش مهندسی دارد و ما در واقع باید این پتانسیل های درخشان گذشته را مورد توجه قرار دهیم که به عنوان نقطه قوت ما می تواند مطرح شود.

تلاش های بسیار زیادی بر روی توسعه کمی آموزش عالی انجام شده است که دوستان هم اشاره فرمودند که ما در سال، ۲۳۰,۰۰۰ مهندس تربیت می کنیم و ضمن اینکه می تواند برای ما از نظر ظرفیت گسترش آموزش عالی نقطه مثبتی باشد، باید مراقب مسائل کیفی اش هم باشیم. به صورت کلی ایجاد این ظرفیت را می توانیم به عنوان یک نقطه قوت تلقی کنیم. تعداد دانشجویان خانمی که وارد حوزه مهندسی شده اند در سطح بین المللی قابل توجه است. ما در بسیاری از کشورهای پیشرفته، این نسبت تعداد دانشجویان خانم بسیار کمتر از ایران است. به عنوان مثال دوسال پیش با آقای دکتر ترولیان، استاد دانشگاه استرالیای غربی، در جلسه سخنرانی ایشان در زمینه آموزش مهندسی در دانشکده فنی دانشگاه تهران در این مورد صحبت می کردیم، در استرالیا حدود ۱۵ درصد دانشجویان مهندسی، خانم ها هستند در صورتی که در کشور ما این میزان به

حدود ۴۰ درصد و در بعضی از دانشگاه‌ها آمار دانشجویان خانم از این تعداد هم بیشتر است که در واقع نشان می‌دهد که جذابیت خوبی برای خانم‌ها در رشته مهندسی در ایران وجود دارد و نشان دهنده پتانسیل بسیار بالای خانم‌ها برای ورود و اشتغال در حوزه مهندسی است. از بعد کیفی، بهترین دانشگاه‌های دنیا مشتاق‌اند که دانشجویان ما را به ویژه از دانشگاه‌های معتبر کشور جذب کنند و دانشجویان ما این پتانسیل را دارند که بورس‌های بسیار خوبی را از دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی اخذ نمایند. حتی بسیاری از دانشجویان ما در سطح متوسط کیفیت آموزشی هم موفق شده‌اند تا بورس‌های بسیار خوبی را از دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی اخذ نمایند. این فرصتی است که نشان می‌دهد ما در آموزش مهندسی و به ویژه در دوره کارشناسی ظرفیت بسیار بالایی داریم. از طرفی نهادهای متولی آموزش عالی کشور تلاش‌های بسیار زیادی را کردند که به عنوان مثال در حدود ۶۴ قطب علمی در حوزه فنی مهندسی و ۶۳ انجمن علمی در حوزه فنی مهندسی در کشور داریم که خود این‌ها به عنوان پایه مستحکم آموزشی و پژوهشی می‌توانند مورد توجه قرار گیرند.

وجود دوره‌های مشترک تحصیلی با مدارک Dual degree، الان در کشور موجود است. به عنوان مثال در دانشگاه تهران ما با دانشگاه Indiana Purdue آمریکا در رشته‌های مهندسی مکانیک و مهندسی برق در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد قرارداد دوره مشترک داریم که چند دوره اجرا شده و الان هم در جریان هست. با دانشگاه ENSAM فرانسه دوره مشترک در مقطع کارشناسی ارشد رشته مهندسی صنایع شروع شد که بعد به مهندسی برق، مکانیک و متالورژی نیز تعمیم داده شد و با موسسه GIZ آلمان در زمینه مهندسی معدن جهت آموزش اساتید و متخصصان مهندسی معدن افغانستان همکاری را شروع کرده‌ایم و با دانشگاه Karlsruhe آلمان در زمینه مدیریت امکانات تأسیسات توانستیم تفاهم‌نامه‌ای برای تأسیس دوره مشترک کارشناسی ارشد امضا کنیم که در واقع نشان می‌دهد که این دوره‌های مشترک، اجرایی و عملیاتی شده است و دانشجو می‌تواند در کشور تحصیل نماید و مدرک بین‌المللی بگیرد. این موضوع می‌تواند به عنوان جاذبه مهمی مطرح گردد که نشان دهنده قوت آموزش مهندسی در کشور است. امکانات بسیار زیادی که ما در بورس‌های بین‌المللی داریم از جمله در بورس اراسموس که با ۸ دانشگاه در ایران و از جمله در دانشگاه تهران در شبکه‌ای متشکل از دانشگاه‌های بسیار معتبر اروپایی عضو هستیم که می‌توانیم تبادل دانشجویی داشته باشیم و ما در گروه شماره ۸ با عراق و یمن قرار گرفته‌ایم.

یکی از معضلات جذب دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های ایران، تأکید بر آموزش تدریس به زبان فارسی است. دانشجویان غیر ایرانی در رشته‌های مهندسی نیاز به تسلط بسیار بالا به زبان فارسی ندارند زیرا بسیاری از دروس به صورت تئوری-عملی ارائه می‌شود، ما در رشته‌های فنی مشکلمان جهت جذب دانشجویان غیر ایرانی نسبت به گروه‌های آموزشی دیگر بسیار کمتر هست و امکان هماهنگی برای اینکه مجوز گرفته شود که ما دوره‌های موجود را به صورت بین‌المللی برگزار کنیم وجود دارد. به عنوان مثال دانشگاه تهران از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مجوزی برای ارائه تمام رشته‌های موجود و دایرش را برای اینکه بتواند دوره‌ها را بین‌المللی برگزار کند، اخذ نموده است. جناب آقای دکتر صدیقی مطالبی را در رابطه با رتبه بندی بین‌المللی دانشگاه‌های کشور فرمودند. در رتبه بندی دانشگاه‌ها در بسیاری از رشته‌ها از جمله در ساخت و تولید، دانشگاه تهران، رتبه ۱۰ جهانی و در مهندسی نفت رتبه ۴ را اخذ نموده است. در سال ۲۰۱۶ در رتبه بندی شانگهای رتبه ۴۸ را در حوزه مهندسی گرفتیم. در URAP (University Ranking by Academic Performance) ۱۰۹، در Leiden ۱۰۱ که البته امکان کسب رتبه‌های بهتر بسیار زیاد است. تا رسیدن به رتبه‌های برتر دانشگاه‌های دنیا باید تلاش بسیاری را انجام دهیم ولی این خود نشان می‌دهد که اگر همین امکانات موجود به خوبی مدیریت شود، می‌توانیم در سطح بین‌المللی در رشته‌های مهندسی کار کنیم.

وجود مراکز تحقیقاتی و مراکز رشد و شرکت های دانش بنیان از نقاط قوت ما هست. در رابطه با چالش ها اگر بخواهیم بحث کنیم، به نیروی انسانی در حوزه کارشناسی در صف و ستاد که به صورت تخصصی در حوزه بین الملل کار می کنند نیاز بیشتری داریم. بنابراین باید به برگزاری کارگاه های آموزشی بیشتر توجه کنیم. ساختار تشکیلات بین الملل در دانشگاه های مختلف متفاوت است و همین موضوع به توزیع نامتناسب امکانات و کارشناسان دانشگاهها هم منجر می گردد. در رابطه با بحث الزام تدریس به زبان فارسی ما در دانشگاه تهران تمهیداتی داریم که دانشجویان خارجی می توانند پایان نامه خود را به زبان بین المللی، مشروط بر اینکه دانشجو و استاد راهنما هم مسلط به آن زبان باشند وجود دارد ولی باید چکیده تعمیم یافته پایان نامه یا رساله را به زبان فارسی داشته باشیم. مسئله اعتبار بخشی مسئله بسیار مهمی است که باید روی Accreditation رشته ها کار کنیم. بحث Mobility (پویایی) الان در دنیا بسیار مطرح شده است. دو سال قبل با رئیس سازمان تبادلات علمی آلمان (DAAD) جلسه ای را داشتیم و اعلام می کردند که ۵۰ درصد دانشجویان آلمانی یک Mobility در طول تحصیل دارند که الان برنامه کشور آلمان این است که آن را به ۷۵ درصد برسانند. ما باید تعداد این تبادلات دانشجویی و اساتید را افزایش دهیم. از طرف دیگر دانشگاههای ما بودجه پژوهشی بسیار کمی در مقایسه با دانشگاههای کشور های پیشرفته دارند. در برنامه پنجم توسعه قرار بود ۴ درصد تولید ناخالص داخلی به پژوهش اختصاص یابد ولی عملاً ۰/۴ درصد تولید ناخالص داخلی به پژوهش اختصاص یافت. در مقایسه با بودجه پژوهشی کشورهایی مانند آلمان که ۳۰ میلیارد یورو بودجه پژوهشی سالیانه دارند و بودجه پژوهشی که به هر استاد پرداخت می شود، بودجه پژوهشی ما بسیار کم است. ما جلسه ای را با رئیس دانشگاه Technical University Dresden آلمان داشتیم که ایشان می گفت هر استاد تمام آلمانی، ۱ میلیون یورو بودجه پژوهشی سالیانه دارد که در طول سه سال قراردادش به این ترتیب است که گروه آنها باید ۴۰ مقاله ISI بدهند تا قرارداد همکاری استاد مربوطه تمدید شود که در مقایسه با بودجه های پژوهشی موجود ما بسیار قابل توجه هست. پیچیدگی فرایندهای جذب که من این موضوع را به عهده دوستان می سپارم و جناب آقای دکتر علیزاده در این خصوص صحبت می کنند. بحث جذب ایرانیان متخصص خارج از کشور و همچنین یک سری حساسیت های ویژه ای که در تعاملات بین المللی با آن مواجه هستیم و بعضی از آنها به حق است و برخی از آنها حساسیت هایی هست که می توان آنها را تا حدی اصلاح کرد که باید در این رابطه کار بیشتری انجام دهیم. وجود مستندات و تبلیغات مکتوب بین المللی دانشگاههای کشور باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. بسیاری از دانشگاه ها کاتالوگ های انگلیسی و وبسایت های چند زبانه دارند که باید جهت بهبود کیفیت آنها بیشتر تلاش شود. باید فعالیت در فضای مجازی را توسعه دهیم. توصیه می شود مشوق های بیشتری در ترفیع، ارتقاء و تبدیل وضعیت اساتید در رابطه با فعالیت های بین المللی لحاظ گردند. استفاده موثر از بورس های بین المللی موضوع مهمی در بین المللی سازی دانشگاهها است. شکافی که بین توسعه کمی و کیفی آموزش عالی داریم می باید مورد بررسی و اصلاح قرار گیرد. افزایش تعداد مقالات مشترک بین المللی، افزایش نسبت اساتید مشترک بین المللی نسبت به کل تعداد اساتید، ... شاخص هایی هستند که در رتبه بندی بین المللی دانشگاهها مورد توجه قرار می گیرند و فقدان یک برنامه استراتژیک بین المللی سازی دانشگاهها در بسیاری از دانشگاه ها و شاید حتی در سطح وزارت خانه هم احساس می گردد و استراتژی هایی که ما برای تخصیص بورسیه داریم و توزیع این بورسیه ها نه فقط به کشورهای هدف بلکه به کشورهای استراتژیک نیز باید باشد. نیاز داریم که بورس هایمان را اگرچه محدود هست، برای جذب دانشجویان از کشورهای استراتژیک نیز تخصیص دهیم.

دکتر عبدالحمید علیزاده در خصوص فرایندها که نقطه آسیب پذیر ما در گذر به بین المللی شدن هست مطالب زیر را ارائه کردند:

من خیلی سریع با توجه به اینکه آقای دکتر صدیقی به کلیات موضوعاتی که به حوزه کاری ما در وزارت علوم ارتباط دارد اشاره فرمودند، یک بخشی را اشاره می‌کنم که بخش فرایند هاست و در واقع نقطه آسیب‌پذیری ما در گذر به بین‌المللی شدن هست. منتهی پیشتر من از عزیزانی که شرف حضور دارند خواهش می‌کنم که حتماً در صحبت‌هایشان، اگر تجربیاتی را از سند‌های ملی موفق در سایر کشورها سراغ دارند اشاره کنند تا به بحث بگذاریم و اگر در خصوص زیربنای بین‌المللی سازی آموزش عالی از محل یا معبر یا مسیر جذب دانشجوی بین‌المللی نظری دارند به ما بفرمایند. من فکر می‌کنم که فقدان اصلی ما در این حوزه، نداشتن یک سند ملی و یک عزم ملی است. اتفاقی که برای ترویج علم نانو تکنولوژی در کشور از اوایل دهه هشتاد شروع شد و ثمره آن را دیدیم که امروز در حال گذر از مرز رتبه ۶ به ۵ جهانی هستیم و حالا در عرصه‌های مختلف هم شاهد این موضوع بودیم. شاید نمونه‌های موفق نظیر کشورهایی مثل آمریکا، استرالیا، کانادا و حتی مالزی... اگر بخواهیم مطالعه کنیم این‌ها زیرساخت‌هایی را که فراهم کردند متشکل از سه بخش است. عرضه‌کننده، متقاضی و محل عرضه آن موضوع تقاضا. برای همه این‌ها فکر کرده‌اند و از پتانسیل‌های نیروی انسانی خود و حتی سایر کشورهای دیگر استفاده کردند، از متقاضی کشورهای دیگر از جمله کشور ما استفاده کردند و از تجربیات مدیریت آموزش عالی از جمله مدیران آموزش عالی ما که تجربیاتی داشتند استفاده کردند و امروز به شکوفایی اقتصاد در حوزه آموزش عالی خودشان اگرچه به صورت نسبی رسیدند. به عنوان مثال کشور پرتغال در سال ۲۰۱۷-۲۰۱۶، ۴۰ درصد افزایش پذیرش دانشجوی بین‌المللی داشته است. آموزش عالی ایران در برنامه ششم توسعه، موظف شده است که شرایط را طوری مهیا نماید تا در انتهای برنامه در حدود ۷۵,۰۰۰ دانشجوی خارجی در کشور تحصیل کنند. ولی عرض کردم که کشوری مثل پرتغال در سال سپری شده تحصیلی، ۴۰ درصد نسبت به سال قبل رشد داشته است. اگر چه سال قبلش نیز آمار کمی نبوده است. فقط ۲,۰۰۰ نفر را از برزیل و ۲۵۰ نفر را از کشور ما جذب کرده‌اند و همان‌طور که در اسناد بالادستی ما تأکید شده است، ما از دو نگاه به مقوله جذب دانشجوی بین‌المللی وارد می‌شویم. بحث تربیت سفیران فرهنگی و دانشجویانی که علاقه‌مند به فرهنگ، تاریخ و سیستم ما می‌شوند و از طرفی هم اگر موفق عمل کنیم به شکوفایی اقتصاد آموزش عالیمان باید منجر شود و به سیاست‌های کلان کمک خواهد کرد که ما از اقتصاد نفت محور به اقتصاد‌های غیر نفتی بتوانیم رویکرد داشته باشیم. من بخش فرایند‌ها را خدمتتان اشاره می‌کنم. ما در حوزه ستادی، امروز شاید تنها بخشی از وزارت علوم باشیم که آرزو می‌کنیم به تدریج حذف شویم. یعنی کوچک و کوچک‌تر شویم و سطح متناظر ما در دانشگاه‌ها بزرگ و بزرگ‌تر شود و این نمی‌شود مگر مثل تمام سیستم‌های دنیا و تمام جوامع موفق در آموزش عالی، این امکان را به استاد بدهیم که خودش اختیار داشته باشد که به دانشجو و متقاضی از طریق ارتباط مستقیم بگوید بله یا خیر. دانشگاه و سپس حوزه ستادی وزارت علوم نهایتاً باید تسهیل‌کننده فرایند‌های ورود و جذب و تحصیل و فارغ‌التحصیلی دانشجو باشد که این عملاً وجود ندارد. ما چاره‌ای نداریم، در حوزه‌های ستادی و حوزه‌های صافی و به جایگاه‌های اصلی پذیرش دانشجو که دانشگاه‌هایمان هستند، آموزش، آموزش و آموزش دهیم و به روزی برسیم که ما دیگر کار آموزش نکنیم و فقط کار ستادی و نظارت بکنیم که این هم لازمه‌اش این است که ما تمام اختیاراتمان را به تدریج و با ساختارپذیری مناسبی که دانشگاه باید از خودش نشان دهد واگذار کنیم به دانشگاه‌ها. من یک مثالی را خدمتتان عرض می‌کنم و آن بحث این است که اگر امروز دانشجوی خارجی بخواهد در کشور ما وارد شود، باید خدمات کنسولی به او ارائه شود که در تمام دنیا وجود دارد و معمولاً خود دانشجو مراجعه می‌کند و از خدمات کنسولی بهره‌مند می‌شود. ویزا، اقامت و کارهای دیگر را انجام می‌دهد. ما الان در حوزه ستادی، اداره‌ای به نام اداره امور کنسولی برای تسهیل ورود، جذب و پذیرش دانشجو داریم. یعنی ما دانشجو را شناسایی می‌کنیم، ویزا، reference number و همه کارهایش را انجام می‌دهیم و به متقاضی اعلام می‌کنیم که شما می‌توانید با این reference number به شهر یا کشور خودتان مراجعه کرده و ویزا را بگیرید. این اختیارات را کم‌کم به دانشگاه‌ها می‌سپاریم. الان ما در ۸ نقطه از

کشور، امور کنسولی را از وزارت منفصل و به دانشگاه ها واگذار کردیم که لازمه آن این است که حداقل در هر استان ۲۰۰ دانشجوی خارجی حضور داشته باشد. امیدواریم که بتوانیم استان ها و دانشگاه ها را از این عدد و رقم بهره مند کنیم و بعد بتوانیم این واگذاری را به نحو احسن انجام دهیم. من می خواهم به همین بسنده کنم ولی همانطور که آقای دکتر صدیقی اشاره فرمودند، یکی از برنامه های کلان ما در سال جاری و امیدواریم که در سال های آتی این باشد و حمایت شود که بحث مأموریت سپاری به دانشگاه ها هست، یعنی دانشگاه ها بیایند و بگویند از این ۱۰ درصد جذب دانشجوی بین المللی در طول برنامه ششم توسعه اعلام کنند که ما چند درصدش را به عهده بگیریم و با حوزه ستادی تفاهم نامه ببندند و حوزه ستادی خود را موظف بداند که از برنامه های مأموریت محورانه دانشگاه ها حمایت کند.

دکتر فرهاد یزدان دوست در خصوص جذب دانشجویان بین المللی، چالشها، فرصت ها و راهکارها مطالب زیر را ارائه کردند:

اجازه می خواهم که به اختصار تجربه ای را که با بضاعت و توان ناچیز در این فرصت کوتاه دو سال اخیر جذب کردیم را خدمتان عرض کنم. با تعریف دوره های مشترک بین دانشگاه خودمان و یک طیف وسیعی از مخاطبین طرف مقابل از کشورهایی مثل روسیه، کره، آلمان و فرانسه و تنوعی از جایگاه های خاص در بحث آموزش عالی، متوجه این نکته ظریف شدیم که در واقع باید مقداری محتوا بخشی هم به این داستان بین المللی سازی بکنیم تا جاذبه کافی را ایجاد کنیم. به عبارت دیگر اگر ما فرض را بر این بگذاریم که با داشتن یک سطح وسیع به صورت نقاط پراکنده از توانمندی در کشور بتوانیم یک هم افزایی را ایجاد کنیم، آنوقت در تعامل با دانشگاه طرف مقابل در یک کشور اروپایی و یا در یک کشور آسیایی پیشرفته و یا در یک کشوری که در حال تلاش فراوان برای پیشرفت به جلو هست مثل کشورهای شبیه مجموعه BRICS، یعنی روسیه، چین، هند، برزیل و آفریقای جنوبی، اتفاقات خوبی رقم می خورد. آن مخاطبینی که ما در منطقه داریم با نگاه به این قضیه که یک کار مشترک با ایرانی که خود از یک توانمندی بالقوه و بالفعل برخوردار است، منجر به یک مدرک بین المللی می شود و Dual Degree یا مدارک دو گانه ای که اکنون در دانشگاه خودمان تجربه نموده ایم ممکن است جاذبه بسیار زیادی در همین بدو امر داشته باشد و در همین یک سالی که این کار را شروع کردیم می بینیم که بسیاری از دانشجویهای خارجی خودمان که دانشجویهای دانشگاه های منطقه یا کشورهای به اصطلاح هدف هستند، اظهار تمایل می نمایند که در ادامه در این رشته های مشترک بین المللی شرکت کنند. جان کلام در ایجاد این مفاهیم با کشورهای دیگر این بوده است که ما تقریباً شاید اگر خیلی به کشور های دنیا سر نباشیم، عملاً بی نیاز هستیم از ارائه آنچه که نگاه سنتی یا درست تر عرض کنم مرسوم به آموزش مهندسی است. یعنی آنطور که خودمان تا حالا سال های سال تربیت کردیم در واقع نخبگانی پرورش پیدا کردند که در جای دیگر دنیا شکفته اند. منتهی این شکوفایی در گرو این بوده است که با بحث های دیگر خودشان را نزدیک کرده اند. بحث هایی از جنس علوم اجتماعی، علوم اقتصادی، علوم پایه که ممکن است در آموزش های کلاسیک و مرسوم ما در آموزش مهندسی، به جهت ساختار و شکلی که داریم عمل می کنیم، الان زیاد نتوانیم برایش جایگاهی باز کنیم. لذا به عبارتی اسانس یا مزه خاص این کار که جاذبه را بیشتر کند، به ظن ما برخورد چند گراشی، چند رشته ای (Multidisciplinary) و میان رشته ای (Transdisciplinary)، یا هر تعریفی که بخواهیم روی این داستان بگذاریم می تواند راهگشای بسیاری از اتفاقاتی باشد که هم موجب ارتقای وضعیت موجود خودمان می شود و هم قطعاً جاذبه خواهد داشت و من به نوبه خودم امید وافر دارم که این جاذبه حتی بتواند فراتر از منطقه برود. یعنی اگر ما بتوانیم مثلاً فرض بفرمایید در مورد روسیه ای که ۳-۴ سال پیش برای بین المللی شدن شروع کرده است و ادعا می کند که دانشگاهی دارم که با آن طرح ۱۰۰-۵ روس ها الان جزء ۱۰۰ دانشگاه اول است مثل دانشگاه MIPT و ادعا می کند که ۵۲ کشور مخاطبش

هستند، یعنی از اینجاها می تواند دانشجو بیورد، بسیاری از دانشجویها اگر بدانند که همان رشته مشترکاً در تعامل بین دانشگاه ایرانی و دانشگاه روسی با همان کیفیت وجود دارد و منجر به همان مدرک معتبر از نظر سیستم روسی می شود می تواند انتخاب کند که به جای سرمای جان فرسای مسکو از هوای خوب تهران در زمانی که آلودگی نیست! استفاده کند و حداقل یک یا دو ترم را در دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی بگذرانند. این کارها شدنی است و ما آن را شروع کرده ایم و فکر می کنیم که اتفاق بیفتد. یک گزارش که مربوط به ۳-۴ هفته پیش است را بازگو می کنم. ما توفیق داشتیم در معیت ریاست محترم دانشگاه، آقای دکتر خاکی صدیق، در اجلاس سالانه اتحادیه دانشگاه های جهان شرکت کنیم. جناب آقای دکتر نیلی از دانشگاه تهران، آقای دکتر پورحیدری از دانشگاه تبریز و اساتید محترم دیگری هم در حد معاونین دانشگاه ها بودند که یک تیم خوبی از اساتید حضور داشتند. ۱۰-۱۲ نفر بودیم و تقسیم کار کردیم که در همه جلسات شرکت کنیم. پیشنهاد هایی دادیم که بسیار هم مورد توجه واقع شد. موضوع اصلی این اجلاس به خصوص سالانه که تقریباً از ۶۲ کشور جهان و طیف وسیعی از دانشگاه های متنوع پیشرفته، در حال توسعه، توسعه یافته و حتی تعداد کمی از دانشگاه های بسیار ضعیف هم حضور داشتند، بحث بخش خصوصی و بخش دولتی بود و بازتابی که می تواند در دقت عمل در قضیه آموزش عالی داشته باشد و یک تنوع وسیعی از موضوعات آموزش عالی بود. در اثناء جلسات و گفتمان هایی که در پانل های مختلف ایجاد و به صورت متواتر در موقعیت هایی که در تنفس و در شام و نهار پیش می آمد با طیف وسیعی از افراد صحبت کردیم و این ایده نگاه Multidisciplinary را مطرح کردیم و دیدیم که تقریباً همه دارند به همین سمت و سو حرکت می کنند. حداقل یکی از دانشگاه های مالزی که ما خود با آنها مشارکت داریم، ادعا داشت که ما یک مرکزی شبیه به پردیسی که شما ادعا می کنید در دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی به اسم MIC (Multidisciplinary International Complex) دارید، ما نیز در دانشگاه خود راه اندازی نموده ایم تا روح غالب در آن تعامل بین رشته ای باشد و صرفاً فقط آموزش مهندسی نباشد. چون به هر شکل ما فطرتاً یک دانشگاه مهندسی و تکنیکال هستیم و همه کارهای ما در این حوزه است و اگر دوست دارید که کمی آنطرف تر به فضای به هم پیوستگی موضوعات، همبست موضوعات، Integration, Nexcess و فراگیر بودن موضوعات مهندسی در بحث چالش های امروز جهان نگاه کنید ما هم به همین نکته رسیده ایم و اتفاقاً مرکزی شبیه به فعالیت شما در کوالالامپور احداث نموده ایم. چینی ها نیز ادعا می کردند که چنین حرکتی کرده اند و هندی ها هم یک خیزی به این سو برداشته اند. به نظر می رسد که از نظر محتوا بخشی به بحث بین المللی سازی و در رابطه با جذب مخاطب بیشتر این هم می تواند یک نکته قابل توجه باشد که یک نگاه مجددی به ساختار مرسوم آموزش مهندسی در کشور داشته باشیم.

پرسش و پاسخ:

دکتر فیروز بختیاری نژاد (استاد دانشگاه صنعتی امیرکبیر): بسیار تشکر می کنم از بیاناتی که دوستان مطرح کردند و چند نکته را در ارتباط با همین مسئله می گویم. باید ببینیم که نقطه قوت و نقطه ضعف ما در جذب دانشجوی خارجی چیست؟ نقطه قوت ما واقعاً سابقه بسیار خوب رشته های مهندسی است که در کشور داریم و دلیلش هم فارغ التحصیل های رشته های مهندسی است که تقریباً وقتی به خارج از کشور می روند، همان طور که مستحضر هستید، جزء بهترین دانشجویهای کشورهای اروپا، آمریکا و کانادا هستند، در نتیجه با این سابقه و با این روش آموزش ما در دوره کارشناسی، می توانیم ادعا کنیم که واقعاً جزء بهترین دانشگاه های دنیا در تربیت دانشجویان دوره کارشناسی هستیم. یک نقطه قوت داریم که بعضی آن را نقطه ضعف می دانند که بحث شرایط فرهنگی دانشگاه های ما و شرایط فرهنگی اجتماع ما است. ممکن است بعضی آن را نقطه ضعف بدانند و می گویند دانشجویی که می خواهید، آزادی می خواهد و شرایط خاصی می خواهد که بتواند بیاید ولی من فکر می کنم که واقعاً برای بسیاری از خانواده های کشورهای همجوار همین می تواند نقطه قوت باشد یعنی شرایط زندگی فرهنگی ما

در این کشور، واقعاً می تواند یک نقطه قوت باشد. حدود ۱۰ کشور در اطراف خودمان داریم که شامل، ترکمنستان، به خصوص تاجیکستان، افغانستان، ازبکستان، لبنان، عراق، سوریه، اردن، پاکستان، ارمنستان و حتی ترکیه و اردن است که عملاً ۱۲ کشور می شود. به راحتی می توانیم دانشجویان دوره کارشناسی را جذب کنیم و حتی کارشناسی ارشد و دکتری که شاید سخت باشد، ولی برای این کار، دولت، معاونت دانشجویی وزارت علوم و حتی معاونت علمی ریاست جمهوری باید یک برنامه ریزی کنند. اول باید یک سرمایه گذاری کنند و طی یک سری فعالیت آنها را جذب کنند. اول اینکه باید یک سری تبلیغات انجام گیرد، یعنی با اعزام هیأت هایی به این کشورها یا تهیه پوسترهایی که در دبیرستان ها و در سطح جامعه بتوانند این پوسترها را تقسیم کنند و مثلاً برای جذب دانشجویان کارشناسی در ایران تبلیغ کنند. چون بعضی از آنها با وضع ایران و سطح دانشگاه های ایران مخصوصاً در مهندسی آشنا نیستند. در زمینه های پزشکی و علوم انسانی نمی دانم که تا چه حد بتوانیم فعالیت کنیم اما من در سال ۱۹۷۰ که در خارج از کشور تحصیل می کردم، در یکی از ایالت های آمریکا (تگزاس) همان طور که می دانید سه نوع شهریه وجود داشت. یک شهریه برای دانشجویان بومی ایالت، یک شهریه برای دانشجویان آمریکایی و یک شهریه برای دانشجویان خارجی. باورتان نمی شود که شهریه دانشجویان خارجی نصف شهریه دانشجویان بومی ایالت بود. یعنی ۲۰۰ دلار دانشجویان خارجی در نیمسال، ۴۰۰ دلار دانشجویان بومی ایالت و ۸۰۰ دلار دانشجویان سایر ایالت ها می دادند. یعنی برای دانشجویان خارجی به مدت ۵ سال از سال ۱۹۷۰ تا سال ۱۹۷۵ یارانه قرار داده بودند و تمام دانشگاه های تگزاس آن را اجرا کردند، فقط برای اینکه بتوانند دانشجوی خارجی جذب کنند. چون آنها تمرکز کرده بودند بر اینکه می خواهند دانشجوی خارجی را جذب کنند و بالاخره هم برای آینده شان در دوره تحصیلات تکمیلی و دوره دکتری بتوانند دانشجویان خوبی جذب کنند. دولت باید برای یک مدت کوتاهی یک سرمایه گذاری کلان انجام دهد. مثلاً برای یک مدت ۵ ساله یا یک مدت کوتاه، یک سری یارانه برای دانشجویانی که از کشورهای خارجی می خواهند بیایند باید در نظر گرفته شود و هزینه ای از آنها نگیرند. حتی خوابگاه و یارانه غذا برای مدتی در اختیارشان قرار داده شود که دانشجویان به اینجا بیایند و وقتی یک یا دو دوره دانشجویان به اینجا بیایند و موفق باشند، خود آنها برای دانشجویان دوره بعد مبلغ می شوند. چون دانشجویان خارجی ای که ما الان در دانشگاهمان داریم تعداد محدودی از عراق، سوریه و لبنان هستند. در صورتی که جایی که بسیار می توان بر روی آن کار کرد کشور تاجیکستان است. به علت اینکه آنها زبان فارسی دارند و بسیار راحت به زبان فارسی تکلم می کنند که هم کلاس ها را می توان به صورت بین الملل اجرا کرد و هم می توانند در کلاس های فارسی ما شرکت کنند. این ۱۲-۱۰ کشوری است که می توان بر روی آنها سرمایه گذاری کرد و ابتدا ما نباید به فکر پول و درآمد باشیم بلکه چند سالی باید برای آنها هزینه کنیم و بعد از اینکه به یک سطحی رسیدیم، آنوقت تمام این سرمایه ها باز می گردد. در عرض ۱۰-۵ سال آنها علاقه مند می شوند و می توانند شهریه های نسبتاً خوبی را بپردازند ولی ابتدا باید یک برنامه ریزی جدی در رابطه با جذب دانشجو صورت گیرد.

دکتر حمیدرضا صادق محمدی (عضو هیأت علمی پژوهشکده برق جهاد دانشگاهی): مقداری مطالعه در زمینه دکتری داشتیم و اگر علاقه مند بودید، سال گذشته کتابی به نام برنامه های دکتری در نظام آموزش عالی بین المللی چاپ شده است که برای تعدادی از دانشگاه ها و وزارت علوم هم فرستادیم، اگر خواستید برای شما هم می فرستیم. نکته دیگری را می خواستم اشاره کنم که به تجربیات کوچکی می پردازم. اوایل دهه ۷۰ من در مقطع دکتری در استرالیا درس می خواندم، شخصی در اتریش فارغ التحصیل شده بود و درخواست پذیرش داشت و دو ماه بود که معطل مانده بود. من به رئیس دانشکده مراجعه کردم در حالی که یک دانشجو بودم و این درخواست را که بلا تکلیف مانده بود بازگو کردم. رئیس دانشکده، استاد را در دفترش خواست و به او گفت که تکلیف این دانشجو را معلوم کنید و همان لحظه از آن استاد جواب می خواست که به آن دانشجو پاسخ دهند. در سیستم آموزشی ما اینطور نیست؟ نظام اداری ما تسری پیدا می کند. اگر ایران هراسی را کنار بگذاریم

که زیاد هم دست مجموعه ما نیست، در آموزش عالی برای دانشجویان خارجی دو موضوع اساسی وجود دارد، یکی بحث پنجره واحد است که بسیاری از کشورهای اروپایی، الان پنجره واحد دارند که اگر شما بخواهید در کشوری تحصیل کنید، به این سایت مراجعه کرده و همه اطلاعات را به دست می آورید. اما در ایران به این صورت نیست. ما باید به سراغ تک تک دانشگاه ها برویم، اگر سایت داشته باشند! و اگر به روز باشند! و اکثر اوقات حتی قسمت انگلیسی سایت خود ما هم برای ۳-۴ سال پیش است. بحث بعدی بحث محیط اجتماعی است یعنی ما در داخل دانشگاه می توانیم یک گلخانه درست کنیم اما وقتی دانشجوی وارد می شود، محیط اجتماعی اطرافش و حتی محیط اطراف دانشگاه، محیط اجتماعی بسیار دوستانه ای نیست. مثال ساده آن، یکی از دوستان ما آقای دکتر فاتح در سال ۸۰-۸۱ به ما پیشنهاد می کرد که اگر به ما در کشور اجازه بدهند، فکری به حال دانشجویان خارجی کنیم! چون از ۲۵ اسفند تا ۲۵ فروردین، مملکت تعطیل است و آنها به حال خود رها شده اند. نه جایی می توانند بروند و نه تکلیف معلومی دارند. به عنوان آخرین نکته که بخشی از آن در کتاب مذکور آمده است، در فرایند بلونیا که حدود ۴۷ کشور جهان، الان آن را پذیرفته اند، به این صورت است که تمام کشورها و تمام دانشگاه ها ارزیابی مشترک می شوند و مدارک آنها در جاهای دیگر پذیرفته شده است. در کشور ما این نظام هم در داخل تا حدی ناشناخته است و هم ما ارتباط مشخصی نداریم. من نوعی هم اگر در کشور دیگری باشم، ترجیح می دهم که از یک کشوری مدرک بگیرم که اگر به کشور خودم برگشتم و مسائل دیگر، بتواند راحت تر باشد. خیلی از مسائل خوشبختانه در حال حل شدن است و من به خصوص تشکر می کنم از این پنل خاصی که برگزار شد.

دکتر علیرضا بازارگان (عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی): زمانی که من در مقطع کارشناسی در دانشگاه صنعتی شریف دانشجوی بودم، ۵-۴ استاد از سنگاپور آمده بودند و دانشجویان زیادی مراجعه کرده بودند و می توانستند سوال کنند که ما چگونه می توانیم به سنگاپور برویم و همان منجر شد که حدود ۷-۸ نفر از دانشجویان هم دوره ما در رشته مهندسی شیمی، همان موقع apply کردند و سال بعد به سنگاپور رفتند و یکی دو نفر از آنها تا مقطع دکتری آنجا ماندند. نکته بسیار مثبتی که سوال کننده اول مطرح کرد بسیار خوب بود. چه بسا اگر یک هیأتی از ایران به افغانستان یا تاجیکستان برود، شاید واقعاً چنین استقبالی بشود و همان جا بتوان ارتباط هایی برقرار کرد تا یک عده ای به ایران بیایند. یکی از دانشجویانی که کلمبیایی و در دانشگاه استنفورد بود، چهره اش شبیه افغانستانی ها بود ولی آمریکایی بود و والدینش آسیایی بودند که به ایران علاقه داشت و جامعه شناس بود و قسمتی از تزش را با اختیار خودش در مورد ایران برداشته بود و چند ماهی مطالعه اش را در ایران انجام داد و راجع به خانم های مذهبی چادری ایران کار می کرد و موقعی که می خواست برود گریه اش گرفت که گفت به من می گویند تو افغانی هستی و تا کسی برای من نمی ایستد و این گله را داشت که من آدمم research انجام بدهم اما با من این رفتار شد. اخیراً در یکی از همین دوره های مشترک که البته من می دانم، آقای دکتر صدیقی، شما بسیار زحمت می کشید و از شما تشکر می کنم، فقط یک آفتی که مواظب آن باشید این است که یکی از دوستان ما در دانشگاه شریف با دوره دکتری یکی از دانشگاه ها در خارج از کشور، که ایشان ۲-۳ سال در ایران تحصیل کرده بود و بنا بود که سال آخر را در آنجا بگذراند و برگردد اما مشاور آنجا به او گفته بود که دروسی را که شما در ایران خوانده اید من قبول ندارم و باید در اینجا از اول بخوانی و عملاً دوره دکتری این شخص ۷ سال و نیم شد. بنابراین مراقب باشید که در این بین، افرادی این چنین دچار مشکل نشوند.

دکتر میرطاهری (عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی): در مورد مشکلاتی که فرمودید به نظر من همان طور که فرمودید، بعضی از کشور های خارجی اصلاً منبع درآمدشان همین دانشجویان خارجی است که از تجربه آنها می توان استفاده کرد. چند تا از مشکلاتی که فرمودید، مثلاً در مورد کنسول، من به یاد دارم در سال ۱۳۵۴ که به آمریکا رفتم در دانشگاه های بزرگ این طور بود که سالی چند روز از اداره مهاجرت به دانشگاه می آمدند و کارهای کنسولی دانشجویان را در

آنجا انجام می دادند یا در مورد خوابگاه هم همین طور است. در ژاپن استاندارد همه دانشجویان خارجی به این صورت است که دو سال اول را دولت به آنها خوابگاه می دهد ولی اگر ادامه پیدا کند و از دو سال بیشتر شود بایستی خوابگاه را تخلیه کنند. اگر این مشکلات بررسی شود این کشور ها راه حل هایی درست کرده اند که هزینه ای هم ندارد. شما فرض کنید که از وزارت امور خارجه سالی دو روز به دانشگاه بیایند و مسائل کنسولی دانشجویان را حل کنند. البته در مورد خوابگاه ها در ایران هم ما مشکل داریم. وقتی این دانشجویان می آیند ما سعی می کنیم که به دانشجویان سال اولی خوابگاه ندهیم چون دانشجویان سال آخری را نمی توانیم از خوابگاه بیرون کنیم. یعنی به این صورت باشد که به دانشجویی که تازه وارد شده است خوابگاه بدهیم و به دانشجویی سال بالاتر بگوییم که در خوابگاه تا دو سال بیشتر نمی تواند باشد. فکر می کنم اگر مطالعه ای بکنیم بسیاری از این مشکلات را می توانیم حل کنیم.

دکتر پرویز جبه دار (استاد دانشگاه تهران): فکر می کنم بین المللی سازی باید از همه جنبه ها باشد. در کشور های اروپایی همان طور که اطلاع دارید طبق برنامه بلونیا، دانشجویان کشورهای مختلف، دو سال تحصیل را در یک کشور می گذرانند و دو سال دیگر به کشور دیگری می روند ولی همه آموزش به زبان انگلیسی است یعنی اگر کسی از ایتالیا به آلمان برود هم در ایتالیا و هم در آلمان به زبان انگلیسی تحصیل می کند و در واقع این یک معنی خاص بین المللی سازی است. در ایران وقتی ما صحبت می کنیم برای رشته های علوم انسانی ما می توانیم از غرب بگیریم ولی برای رشته های مهندسی کسی نمی آید یکی از دلایلی که نمی آید زبان آموزش ما است. ما پردیس های بین المللی ایجاد کردیم. من فکر می کنم که وزارت علوم باید اجازه بدهد که در این پردیس های بین المللی، زبان انگلیسی ارائه گردد حتی در دوره های کارشناسی ارشد هم من معتقدم با توجه به ماهیت درس ها و به روز بودن مطالب حتی برای دانشجویان خودمان هم اگر استاد بخواهد بتواند به زبان انگلیسی ارائه دهد ما نمی توانیم دانشجوی بین المللی بیاوریم و برای آنها کلاس جداگانه بگذاریم که این معنی بین المللی ندارد ما باید دانشجو را بیاوریم و در داخل کلاس های خودمان جا بدهیم. من یادم می آید وقتی چند سال پیش درس می دادم چند دانشجو از سوریه بودند که واقعاً سطح کلاس را پایین بردند چند دفعه درس من را رد شدند و بعد گفتند که ما روی برگشت به کشورمان را نداریم و خواهش کردند که به ما نمره بدهید که البته آنها بورسیه بودند. اگر ما دانشجوی بورسیه می گیریم این بورسیه نباید به شکلی باشد که کیفیت کلاس را پایین بیاورد. باید آنها به اصطلاح با یک غربالگری خاصی غربال شوند و خوب های آنها به ایران بیایند. بنابراین روال بین المللی کردن آموزش مهندسی در ایران ظاهراً و باطناً متفاوت از بین المللی کردن آموزش در اروپا است. در اینجا هم من واقعاً فکر می کنم که اگر ما زبان آموزشمان را فقط به فارسی انجام دهیم خیلی در این راه موفق نخواهیم بود. اگرچه مقررات کشور اجازه نمی دهد که ما به انگلیسی ارائه دهیم ولی پردیس های بین المللی ای که ایجاد شده است باید اجازه داشته باشند که درسهایشان را به انگلیسی ارائه دهند. حتی آقای دکتر صدیقی، من پیشنهاد می کنم که مجوزی بدهند تا در دوره کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه های خوب خودمان هم اگر استاد ها بخواهند، به زبان انگلیسی ارائه دهند، آنوقت ما می توانیم دانشجوی کارشناسی ارشد خوب جذب کنیم چون همان طور که عزیزان می دانند سطح پژوهش کشور ما بسیار بالا است. تعداد مقالات چاپ شده سالانه، تعداد رفرنس هایی که هر سال می شود، در رتبه بندی دانشگاه ها نشان از این دارد. علت اینکه ما نمی توانیم جذب کنیم همین مسئله زبان انگلیسی است. اگر این مسئله حل شود من فکر می کنم در جهت بین المللی کردن دانشگاه ها و آموزش مهندسی می توانیم پیش برویم.

دکتر رضا فرجی دانا (استاد دانشگاه تهران - رئیس هیأت مدیره انجمن آموزش مهندسی ایران): حقیقتاً سیر بحث ها به شکلی جلو رفت که بین المللی سازی، معادل گرفتن دانشجوی خارجی قلمداد شد. عرصه های بسیار متفاوتی هست که ما باید برای بین المللی سازی به آنها توجه کنیم. دانشجو یکی از مهمترین عرصه ها و شاید از نظر پرداختن به آن یکی از ساده ترین عرصه ها است. مشارکت در پروژه های جهانی که اروپا هم در بسیاری از پروژه ها اجازه این مشارکت را می دهد که یک

یا چند دانشگاه با هم مشترکاً این کار را انجام دهند و هم در سایر کشورها در شرق دور و ژاپن که تجربه ای هم وجود دارد، یکی از مواردی است که برای بین المللی سازی می توان به آن پرداخت. حالا باید تشویق های لازم برای اینکه استادانمان به این امر بپردازند را فراهم کنیم و بدون رودربایستی باید به آن نگاه امنیتی به مشارکت و کار مشارکت با دنیا انجام دادن را از این سطح حذف کنیم. می دانید ما بسیار مشکل داریم با دیدگاه نیروهای امنیتی مان نسبت به کسانی که با دنیا شروع به کارهای مشترک می کنند و جاسوس گیری، محاکمه جاسوس و امثال اینها یکی از عوامل بازدارنده در چنین کارهای مشترکی با دنیا است. نکته دیگر مسئله دعوت از استادان خارجی در دوره هایی است که ما در ایران داریم یعنی ما اصولاً تبادلمان فقط در سطح دانشجو نیست در سطح استاد هم می تواند باشد و بعد محققین پسا دکتری از دانشگاه های مختلف که در رشته های مورد علاقه شان در ایران، بیایند و کار تحقیق پسا دکتری انجام دهند و استادان خارجی برای فرصت مطالعاتی در رشته های مورد علاقه ای که در ایران وجود دارد که رشته های ادبیات و علوم انسانی ما بسیار جذاب است حتی در رشته های مهندسی اگر ما بتوانیم با دادن grant و فراهم آوردن زمینه پشتیبانی از استادان خارجی برای فرصت مطالعاتی استفاده کنیم، مطمئناً یکی از باب هایی است که ما را به بدنه خوب دانشگاه های خارج از کشور وصل می کند. اگر جنبه های مختلف بین المللی سازی را بنویسیم و موانع را در مقابلش بنویسیم همین طور که خیلی خوب چالش های جذب دانشجوی خارجی را دوستان بیان کرده بودند، یک مجموعه اقدام باید انجام دهیم از بدنه های سیاست گذار نظام، بزرگان نظام، رفت و آمدهایی لازم است و جلساتی باید تشکیل شود تا ما به یک توافق در این قضیه برسیم. این توافق حتماً باید نیروهای امنیتی را در بر بگیرد و مطمئناً با این توافق ما می توانیم بسیاری از مشکلاتمان را حل کنیم. آقای دکتر صدیقی خاطرشان هست که دانشجویی که در یکی از دانشگاه های استان های مرزی پذیرش شده بود، شب از خوابگاه او را سوار ماشین کرده بودند و آن طرف مرز رهایش کرده بودند که تو برای جاسوسی اینجا هستی. ببینید که این توافق چقدر مهم است. ما حتی در مورد دانشجویان، استادها و مشارکت استاد خودمان با سایر کشورها و دعوت از استادان سایر کشورها برای فرصت های مطالعاتی و غیره نیازمند این توافق هستیم. مطمئناً قبل از اینکه هر اقدامی بکنیم، برای اینکه حیثیت بین المللی مان حفظ شود و بتوانیم در کاری که شروع کرده ایم به خوبی جلو برویم باید این اقدامات هماهنگ کننده را قبل از آن انجام دهیم.

دکتر دلاور:

یکسری نکاتی که در بحث ها جا ماند، در رابطه با عضویت در مجامع بین المللی است. به عنوان مثال ما یوراس یا اوراسیا را داریم که جلسه ای با آنها داشتیم و بیش از ۱۰۰ دانشگاه عضو این اتحادیه هستند و سومین اتحادیه دانشجویی در دانشگاه های بزرگ دنیا هست ما باید در این مجامع بین المللی عضویت موثر داشته باشیم. حضور فعال در بازارچه های جذب دانشجویی داشته باشیم. یکی از پیشنهادات می تواند این باشد که وزارت امور خارجه یک معاونت علمی داشته باشد که این معاونت علمی در واقع به فعال تر کردن سفارت خانه های ما هم برای جذب استاد، دانشجو و هم منابع مالی بین المللی بتواند کمک کند. بحث تبلیغات را باید گسترش داد. موضوعی که الان در بین المللی سازی دانشگاه ها بسیار مهم است جذب alumni هست. یعنی alumni فقط این مفهوم نیست که افراد فارغ التحصیل می شوند. اگر فردی برای دوره ها یا کارگاه های آموزشی کوتاه مدت بیاید، می تواند در مجموعه شبکه وابستگان علمی دانشگاههای کشور به حساب آید. من نمونه ای از این ها را در دانشگاه تورنتو هلند دیدم که در بسیاری از کنفرانس ها برای alumni خودش گردهمایی کوچکی تشکیل می دهد و آنها را دعوت می کند و networking بزرگی را ایجاد نموده و ارتباط خود را با کسانی که حتی در زمان کوتاهی در آن دانشگاه فعالیت علمی داشته اند حفظ می نمایند. موضوع دیگر بحث برگزاری مدارس تابستانه و زمستانه است که در معرفی دانشگاه ها می تواند بسیار مهم باشد و در رابطه با جذب اساتید بین المللی می تواند به میزان زیادی به ما کمک کند. حدود

دو سال پیش ما با هیأتی از دانشگاه ملبورن استرالیا جلسه داشتیم که می گفتند در عربستان هر سال ۳۵۰ دانشگاه برتر دنیا را دعوت می کنند، ۵۰ دانشگاه اول را کل هزینه هایشان را می دهند و بقیه هم بخشی از هزینه ها که این ها بیایند و روی مقالات مشترک و همکاریهای مشترک علمی مذاکره نمایند تا بدین ترتیب رتبه بین المللی و ارجاعات به انتشارات دانشگاه بالا برود. بحث دیگر اینکه اساتید ما این امکان را داشته باشند که در یک کشور دیگر هم کار کنند یعنی در واقع امکان اشتغال در دو دانشگاه در دو کشور را داشته باشند تا در دانشگاههای بین المللی هم بتوانند تدریس و تحقیق داشته باشند. این هم می تواند به معرفی دانشگاه های ما کمک بکند.

دکتر کاظمی (از اساتید دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی): بحث بین المللی سازی در واقع نکاتی که در همین بحث engineering education انجام می شود، بیشتر بحث globalization مطرح می شود و تفاوت آن این است که یعنی حضور، مراد، معامله، تعامل و فعالیت در عرصه بین المللی است. یعنی اگر ما در حوزه globalization وارد بشویم، باید بتوانیم یک نوع تعامل در شبکه جهانی داشته باشیم. حالا در این شبکه، تعاملات بسیار زیادی مطرح است که این تعاملات نیاز به زیرساخت دارد. اگر ما وارد یک عرصه ای بشویم که زیرساخت هایش مهیا نشده باشد، هزینه ای را داریم که همین کشور نتیجه نخواهد گرفت. یعنی بحث ایجاد زیرساخت های لازم برای ورود در عرصه بین المللی مطمئناً پیشینه و پیش نیاز یک چنین برنامه ای خواهد بود و ما باید این را به صورت یک طراحی top down بدانیم که واقعاً چه نیازهایی را برآورده می کنیم و دنبال چه اهدافی هستیم و برای این اهداف چه زیرساختی را باید ایجاد کنیم. اگر این زیرساخت ها معیوب باشد یا دچار integration و انسجام رفتاری و قانونی نباشد، همین پیش می آید که آقای دکتر فرجی دانا فرمودند که یک دانشجویی را می گیریم، در واقع از یک طرف اقدام به جذب می کنیم و از یک طرف اقدام به بحث امنیتی می شود که تناقض دارد با جذب دانشجویی یا استاد یا تعامل در پروژه های بین المللی و از یک طرف اثر معکوس می گذارد. یعنی ما هم هزینه می کنیم، هم وقت گذاشتیم و هم نتیجه ای معکوس آنچه مورد هدف بود گرفتیم. خوب همه این ها به این دلیل است که اجزای جزیره یک کشور به صورت سیلوهای جدا از هم تصمیم می گیرند و ما هم یکی از این اجزا هستیم که در این سیلوها در حال تصمیم گیری هستیم. خوب این تصمیم گیری در سیلوی مجزایی که انسجام کافی با بحث های زیرساختی، فرهنگی، قوانینی و بحث های سیاست های کلان کشور ندارد، موجب می شود که ما فقط یک وقت و هزینه زیادی را صرف این قضیه کردیم ولی در نهایت می بینیم دقیقاً نتایج معکوسی را از این حرکتی می گیریم که خودمان آغاز کرده ایم ولی در آخر کیش و مات همین قضیه هستیم.

دکتر صدیقی:

من چند نکته با توجه به نکاتی که دوستان مطرح کردند، از این جهت که بیشتر جنبه اطلاع رسانی دارد عرض می کنم. ما هم اعتقادمان این است که در خصوص جذب دانشجوی غیر ایرانی باید صبرمان زیاد باشد و خیلی دنبال این نباشیم که بلافاصله از این بخش، درآمدزایی داشته باشیم. چرا که فکر می کنیم هنوز نیاز داریم که به طور عامیانه دانه پخش کنیم و باید مقدار زیادی تلاش کنیم که خودمان را معرفی کنیم و دانشجو بیاید، روان شود و بعد خود به خود دانشجویی که بیاید و موفق هم باشد، حتماً خود، دانشجوی بعدی را تبلیغ می کند و دنبال می کند. بنابراین به دانشگاه هایمان هم گفته ایم که مواظب رقابت های منطقه ای هم باشید. یعنی در هیأت امنای وقتی تصمیم می گیریم که مثلاً شهریه ترم ۴۰۰۰ دلار باشد، حواسمان باشد که کشور همسایه ای هم داریم که ممکن است با ۱۰۰۰ دلار یا ۱۵۰۰ دلار و یا باعرضه بیش از حد بورس، دانشجو را از دست ما خارج می کند و به سمت خود جذب می کند. ضمن اینکه در عرضه بورس هم اعتباراتی که هزینه شده،

خوشبختانه در این ۴ ساله، کاملاً روند صعودی با شیب بالا داشته است ولی به هر حال از این جهت توجه خوب بوده است چرا که فکر می‌کنیم جذب دانشجوی بورسیه می‌تواند مسیری برای جذب بیشتر غیر بورسیه‌ها باز کند. یعنی اینکه اگر دانشگاه تلاش می‌کند تعدادی غیر بورس می‌گیرد، از آن جهت هم بتواند تعدادی را قبول بدهد که به شکل بورسیه می‌پذیریم. اینکه فرمودید بورسیه‌ها باید شرایط علمی شان مناسب باشد، درست می‌فرمایید. ما یک پیش‌نیازهای اولیه‌ای در جذب داریم. به این معنا که باید سنش از حدی بالاتر نباشد و معدل مقطع قبلیش از یک مقداری نباید کمتر باشد و تا این سطح را پیش‌بینی کرده ایم منتهی چون موضوع توسط دانشگاه و استاد بررسی نمی‌شود، ما فقط در همین حد بررسی می‌کنیم و به دانشگاه اعلام می‌کنیم. دانشجو می‌آید و ممکن است بعضاً موفق هم باشد. قطعاً قبول داریم که در این مسیر باید اصلاح داشته باشیم و درخواست‌ها، چه به شکل بورس و غیر بورس، مستقیماً به دانشگاه، گروه و استاد برسد. دوستان با بررسی‌ها و مصاحبه‌هایی که می‌کنند، تأیید کنند و بعد پذیرفته شود. الان که امکان مصاحبه‌های آنلاین هم وجود دارد و این امکان هم وجود دارد که فرد شناسایی بهتر و بیشتری شود. نکته‌ای که دوستان اشاره کردند، الان از نظر وزارت علوم به هر دانشگاهی مجوز پذیرش دانشجوی خارجی داده نمی‌شود و حتماً دانشگاه باید یک requirement های اولیه و حداقل‌هایی را داشته باشد که البته به غیر از دانشگاه‌های بزرگمان، سایر دانشگاه‌ها معمولاً درخواست می‌کنند و در اداره مربوطه بررسی می‌کنند و هم زیرساخت‌ها، خوابگاه‌ها و حوزه‌های اداری دانشگاه را نگاه می‌کنند که آیا آمادگی پذیرش را دارند یا خیر. خیلی راحت نیست که هر دانشگاهی بلافاصله که تصمیم گرفت، بتواند دانشجو بپذیرد و از این جهت هم مقداری کنترل وجود دارد که خیلی کار از دست خارج نشود. مشکلات اجتماعی دانشجویان در ایران را که فرمودید، قبول داریم. تا حدی برنامه ریزی شده است. به این معنا که مثلاً برای ایام نوروز دانشجویان، فعلاً بیشتر برای دانشجویان بورسیه برنامه‌هایی داریم و برای غیربورسیه‌ها کمتر، مثلاً از ۲۰ اسفند اردوهای دانشجویان غیر ایرانی برای سفر به شهرهای ایران شروع می‌شود و همینطور برای سایر مناسبت‌ها، به هر حال یک هزینه و برنامه‌ای در این بخش هم داریم که دنبال می‌شود. ولی قبول داریم که به نسبتی که جمعیت دانشجو در حال افزایش است، دانشگاه‌ها باید خودشان برنامه‌های خاص اجتماعی فرهنگی هم برای این دانشجویان داشته باشند که حضور در ایران را برایشان مطلوب کند. من به بحث زبان انگلیسی هم اشاره می‌کنم که شما درست می‌فرمایید. اگر می‌خواهیم که دانشگاه‌های ما بین‌المللی شود، اگر می‌خواهیم مراد داشته باشیم و اگر می‌خواهیم به راحتی دانشجو بپذیریم، به هر حال امکان آموزش به زبان انگلیسی باید وجود داشته باشد. به هر حال مصوبه‌ای در شورای انقلاب فرهنگی هست ولی امیدواریم حداقل پردیس‌های بین‌الملل امکان ارائه به زبان انگلیسی وجود داشته باشد که باید آن را به شکل قانونی پیگیری کنیم.

دکتر علیزاده:

من از فرمایشات آقای دکتر فرجی دانا و همکار عزیزمان که در انتها صحبت کردند، می‌خواهم نکته‌ای را با اجازه این بزرگان عرض کنم که می‌فرماید: یا مکن با پیل بانان دوستی، یا بنا کن خانه‌ای در خورد پیل. همان طور که آقای دکتر فرجی دانا تذکر دادند، بین‌المللی‌سازی فقط از یک معبر یا بند عبور نمی‌کند. سالیانه، حوزه دفتر همکاری‌های بین‌المللی وزارت علوم از دانشگاه‌ها استعلام می‌کند و چیزی حدود ۱۰ رقم هست که باید به ما اعلام بکنند. ولی این پنل و در واقع عنوان اختصاصی که برای این نشست اتفاق افتاده است، این بود که چگونه می‌توانیم از این منظر وارد این مقوله شویم. حتی ما در مقوله شناسایی پتانسیل‌های دانشگاه‌های خودمان وارد جزئیات بیشتری می‌شویم. به عنوان مثال، با توجه به این که در حوزه اداره کل دانشجویان بین‌المللی برنامه‌های کوتاه مدت و دراز مدتی داریم، ما از دانشگاه‌ها سوال می‌کنیم که دانشگاه‌های بسیار توانمند ما، نسبت دانشجوی خارجی به دانشجوی داخلی ما چند است؟ این یک فاکتور است. همان طور که نسبت

استاد خارجی به استاد داخلی ما چند است، این هم یک فاکتوری برای ما است. حتی در مرحله بعد از دانشگاه ها سوال می کنیم که این عددی که شما دارید، نسبت دانشجوی بورسیه ای که ما به شما دادیم، نسبت به دانشجوی بورسیه ای که خود تلاش کرده و گرفته اید چند است؟ یعنی ما روز به روز بر روی فاکتورها فکر می کنیم، مشورت می کنیم و از تجربیات دیگران استفاده می کنیم. آقای دکتر بختیاری نژاد اشاره کردند که در سال ۱۹۷۰ الی ۱۹۷۵ تنوع بخشی به شهریه های دانشجویی و به ویژه International Scholarship ها آنجا بوده است. الان ما به دانشگاه هایمان می گوییم که ما در کشورمان دانشگاه هایی به نام خوارزمی، خواجه نصیر، بوعلی سینا و رازی داریم. ما باید این ها را در marketing و فضای بین المللی به صورت Kharazmi Award و Aboalisina Award اعلام کنیم و در فضای بین المللی برویم و بگوییم که ما در بخش هایی که جامعه هدف دو گانه مان تقاضای این Award ها را دارد، برویم، جذب کنیم و بیاوریم. آقای دکتر بختیاری نژاد، طبیعتاً خیلی کار داریم. آنها از سال ۱۹۷۰ شروع کرده اند. ما ادعا می کنیم که تازه در آغاز مسیر هستیم. فکر می کنم که جرقه های اصلی را آقای دکتر فرجی دانا در این حوزه زدند که ما در آموزش عالیمان کیفی سازی که کردیم، بین المللی سازی هم بکنیم. ما در ابتدای راه هستیم. امیدوار و مطمئن هم هستیم که می توانیم. چرا که در تجربیات دیگر عرض کردم که موفق شدیم. مطلب دیگری هم که در بحث پنجره واحد اشاره شد، شما درست می فرمایید. من یک بررسی کرده ام که امروزه business بسیار رقم بالایی در همین کار در جامعه جهانی وجود دارد. یعنی بخش های توانمند IT، پروژه سپاری می کنند، پروژه ها را شناسایی می کنند و به دانشگاه ها می گویند ما حاضر هستیم که شما را معرفی کنیم. در یک پنجره واحد، ۱۰۰ دانشگاه هدف را از یک کشور قرارداد می بندند و تبلیغ می کنند. امروزه شما می دانید که آن پنجره های واحد به ۱۰۰ پنجره دیگر وصل هستند و عملاً شاید خیلی در این دوره واقعاً نیازی نباشد. هفته پیش یک نمایشگاهی در وین بود که تعدادی از دانشگاه ها را هماهنگ کرده بودیم که خودشان را معرفی کنند. من دیداری با رئیس بخش بین المللی آکادمی علوم اتریش داشتم و برای من بسیار جالب بود که دو انستیتو در این آکادمی در حوزه ایران و ادبیات ایران تحقیق می کردند و باز برای من جالب بود که اینها یک Award داشتند که تمامی اساتید جوانی که تاریخ PHD آنها زیر ۱۰ سال باشد، می توانند به آنجا بروند و از Scholarship های بسیار خوبی استفاده بکنند، می توانند دانشجویهایشان را ببرند و می توانند پروژه های مشترک انجام بدهند. بنابراین شاید این پنجره واحد، زیاد نیازی نداشته باشد که ما فیزیکی به آنجا رفته و حضورداشته باشیم. ما باید به فضای جهانی وصل شویم که لازمه آن همین مسئله ای است که شما می فرمایید. آخرین مطلبی که اشاره شد، تجربه دو سه روز استقرار خدمات کنسولی در یک دانشگاه بود که من این مسئله را بازتر می کنم. ما الان کلاً اختیار کنسولی را به دانشگاه ها داریم می دهیم یعنی از خودمان صلب می کنیم و از صفر تا صد، فرایند خدمات ویزا، اقامت، ورود، خروج، خروج قطعی و همه این ها که گسترده تر هم خواهیم کرد، برای تسهیل و چابک سازی فرایند ها داریم به خود دانشگاه ها می دهیم. منتهی لازمه آن همان طور که آقای دکتر صدیقی فرمودند یک requirement نیاز دارد. یعنی یک استانی حداقل ۲۰۰ دانشجوی خارجی در آن باشد که این فعال بشود و بعد به صورت دائمی آنجا کار بکنند.

دکتر یزدان دوست:

من فقط می توانم به فرمایشی که سرور گرامی، آقای دکتر فرجی دانا فرمودند، اشاره کنم که واقعاً به حق باید به صورت integrated و منسجم در دانشگاه ها پیگیری شود. گرچه دانشجو یک پارامتر و یک element بسیار مهم این قضیه است هم از باب فرهنگی، انتقال تجارب و هم از نظر نوع برخوردی که اینجا با آنها می شود. ما در دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی تعداد دانشجوی های خارجی مان به صورت مطمئنی، نه به صورت فزاینده، در حال افزایش است و راهکاری که برای آن پیدا کرده ایم این است که نوع برخورد و تعاملمان را با آنها طوری تعریف کرده ایم که این ها نزد هموطنان خودشان مبلغ

دانشگاه شده اند و مرتب از این باب مراجعه داریم و این را یک رویکرد مثبت در نظر می گیریم. منتهای مراتب اینکه حالا بدنه دانشگاه هم، با همه دغدغه های روزمره و با همه مسائلی که هست، آرام آرام به این سمت بیاید که جایگاه این دانشجوی خارجی را درک کند و به ما در بخش بین المللی کمک کند که ما بتوانیم این کار را با یک رشد سریع تری جلو ببریم، خود یک چالش است. فکر نمی کنم دانشگاهی در کشور وجود داشته باشد که خیلی از این چالش مبرا باشد. خیلی کم هستند دانشگاه هایی که زودتر شروع کردند و بنیان قوی تری داشتند. ولی اینکه ما این دانشجو را تا مرز alumni شدن ببریم و او alumni شود و یک پرچمی در خارج از کشور که بتواند دانشگاه های ما را در آنجا معرفی کند و دست اول، مطلب را منتقل کند فاصله داریم. در زمینه همه آن تقاضاهایی که در بخش بین الملل باید از سیستم بشود تا خود را به آن مرحله ای که آقای دکتر کاظمی به درستی اشاره فرمودند globalization، که یک مجموعه ای زیر چتر internationalization اصلی است، کاستی داریم و امیدواریم که از جنبه های فرایندی، نگاه به موضوع و تسهیلات و هم از جنبه ای که آقای دکتر فرجی دانا فرمودند (جنبه وفاق ملی) به این قضیه نگاه کنیم و اصلاً یک business plan برای این قضیه دانشجویی بدهیم و همه در این قضیه درگیر شوند و یک قدری از این نگاه های منفی که گاهی اوقات روی این تعاملات بین المللی هست، آرام آرام کاسته شود و برای اعضای هیأت علمی مان شرایطی ایجاد شود که بتوانند با فراغ بال و با یک دغدغه کمتری وارد این فضاهای فعالیت های بین المللی شوند. متأسفانه هنوز شاید آن شرایط از نظر اینکه مطمئن باشیم عقبه این داستان راحت می تواند برخورد کند، حداقل برای خود من در دانشگاه های خودمان مسجل نیست. بعد از چند دفعه گفت و گو، ارائه خدمات و پشتیبانی محکم از طرف ستاد دانشگاه به اساتید محترم، استاد تازه تمایل پیدا می کند که کمی در بحث های بین المللی وارد قضیه شود. چون متأسفانه هنوز این نگاه هست که سری که درد نمی کند دستمال نمی بندند! و این برای ما مشکل ساز است.

جمع بندی

دکتر صدیقی: فکر می کنم که همان طور که اشاره شد از مؤلفه های بین المللی شدن دانشگاه ها، جذب دانشجویان بین المللی، مراودات بین المللی، پروژه های مشترک، تبادل استاد و دانشجو است که همه این ها مجموعه ها یا مؤلفه هایی است که باید برای بحث بین المللی شدن دانشگاه ها دنبال کنیم. طبیعتاً اقدام هایی که در این چارچوب نیاز هست را باید برشماریم و مجموعاً به عنوان یک سند ملی به تأیید مجموعه نظام برسانیم که طبق صحبت آقای دکتر یزدان دوست و سایر دوستان، تلاش کنیم که با این وفاق ملی هماهنگ جلو برویم و همه مجموعه ها هم سو باشند. یک مثال کوچکی می زنم، به هر حال برای پذیرش دانشجوی خارجی یکی از مؤلفه ها سیستم بانکی مناسب است که دانشجو بتواند از آن طرف برایش ارز ارسال شود و از این طرف هم اگر نیاز داشت بخشی از پس اندازش را بفرستد که ما هنوز در این بخش مشکل داریم. یعنی اگر نگاه کنیم مؤلفه هایی که برای جذب یک دانشجو و زندگی قابل قبول در حوزه تحصیلی که انتخاب می کند، لازم است طبیعتاً تلاش های جدی تر و بیشتری شود. وقتی که می گوئیم مجموعه نظام، همه این دستگاه ها را در بر می گیرد. استفاده از تجربیات بین المللی را دوستان تأکید کردند که من هم آن را کاملاً درست می دانم و باید استفاده کنیم. به ویژه از کشورهای که مثل ما مقداری دیر شروع کرده اند ولی خوب جلو رفته اند. تجربه مالزی و تجربه کشورهای آسیایی می تواند در این بخش کمک کند. پیشنهاد های خاصی را دوستان اشاره کردند که باز کمک می کند به اینکه این مسیر را تکمیل کنیم. در مجموع من فکر می کنم که ما در این حوزه هنوز در آغاز راه هستیم. باید تحمل و صبرمان بیشتر شود ولی نه اینکه بی عمل باشیم بلکه باید با اقدام های جدی و برنامه ریزی مناسب حرکت را به سمت جلو ببریم. مجموعه بحث هایی که شد قطعاً جمع بندی می شود و خدمت دوستان انجمن داده می شود برای این که به جاهای مختلفی هم که می خواهند ابلاغ کنند، ارسال نمایند.

ما هم در عرصه اجرایی، وظیفه خود می دانیم که همین برنامه ریزی ها و اقدامات را با شتاب بیشتر به ویژه در دوره دوم دولت جلو ببریم. امیدواریم که در پایان برنامه ششم وضعیتمان نسبت به آن چه که الان هستیم بهتر و جلوتر برود.